

JYX

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Fingerroos, Outi

Title: Evakkomatka lasten ja muistitietotutkijan silmin

Year: 2015

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja & Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura, 2015

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Fingerroos, O. (2015). Evakkomatka lasten ja muistitietotutkijan silmin. *Elore*, 22(1).
<https://doi.org/10.30666/elore.79197>

UUSIN NUMERO

LEHTIARKISTO

KIRJOITTAJAOHJEET

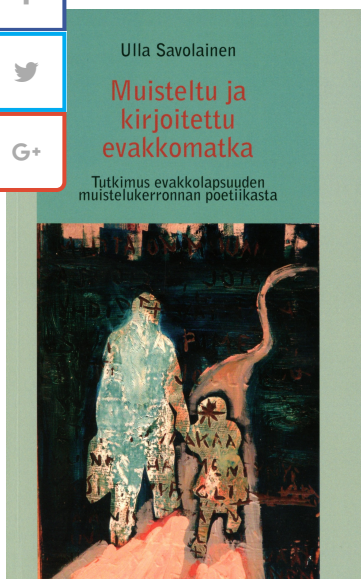
TOIMITUS 2018

ELORE

CFP

LATAA LENNÄKKI!

EVAKKOMATKA LASTEN JA MUISTITIETOTUTKIJAN

Savolainen, Ulla 2015: *Muisteltu ja kirjoitettu evakkolapsuuden muistelukerronnan poetiikasta*. J. Kansantietouden Tutkijain Seura. 414 sivua.

Outi Fingerroos

Ulla Savolaisen folkloristiikan alan väitöskirja *Muisteltu ja kirjoitettu evakkomatka muistelukerronnan poetiikasta* (2015) on muistitietotutkimus siirtokarjalaisten la. Lähdeaineistona ovat Karjalan Liiton vuonna 2004 toteuttaman Lasten evakkoma Savolainen nimittää lapsievakkojen *muistelukirjoituksiksi*. Aineistojen äärellä Savolainen rupeaman. Työ alkoi vuonna 2005, kun hän suoritti folkloristiikan arkistopraktik Liitossa. Hän sai työtehtäväkseen järjestellä tuoreen keruun vastauksia arkistoint

Tutkimus edustaa monografiamuotoisten väitöskirjojen kunniakkainta kaartia. Se on perusteellinen ja laaja. Sivurakenne on neliosainen: johdannossa käydään läpi tutkimuksen lähtökohdat, kontekstit, aineistot ja metodolog yhtään kiveä ei ole jätetty kääntämättä. Johdannosta edetään itse ”pihviin” eli kerronnan rakenteen ja temporaali muistelun materiaalisuuden, kehollisuuden ja sosiaalisuuden ilmentymiin (Osa III). Aineistoja Savolainen lukee ta päättyy yhteenvetoon (Osa IV).

Tutkimuksen paikka

Tutkimuksen paikka on ensisijaisesti muistitietotutkimuksessa (*oral history* -liike) ja folkloristisessa kerronnanti tutkimuksessa hyvin vahvasti *kohde*, jota käytännössä tarkastellaan folkloristisena muistelukerrontana. Narratiiv asenne, jossa kertomuksia pidetään abstrakteina ja arvolatautuneina kulttuurisina kehyksinä, sosiaalisten ja kult ja neuvotteluna (erit. hallitsevat kertomukset ja vastakertomukset). Narratologiaa hyödynnetään, kun tarkastella

Lapsievakkojen muistelukirjoitukset ovat *kirjoitettua kerrontaa*, jolla kuitenkin on yhtymäkohtia puhuttuun kiele on evakkolasten oman menneisyyden ja historian tulkintaa ja luonteeltaan dialogista. Lapsievakot kertovat kodin siitä, miten evakkomatka on jäsentänyt heidän koko elämänsä. On olemassa aika ennen ja jälkeen evakkomatka:

Muisteluaineistot viittaavat aina todellisiin menneisyyden tapahtumiin, joille lapsievakot antavat omia merkityksiä kokemuksistaan yleisesti: he pitävät muistojaan kertomisen arvoisena ja hyödyntävät ilmaisussa erilaisia kerron teksteissä myös henkilökohtaisia kokemuksiaan, muistojaan ja näkemyksiään, mutta tekevät sen keruun teeman silmällä pitäen. Kirjoitusten referentiaalisuuden aste riippuukin siitä, minkälaisia merkityksiä kirjoittajat liittävät hetkeen. Lisäksi muistelukirjoituksilla on retrospektiivinen ja omaelämäkerrallinen luonne. Kerrontahetki on aina tekstien menneisyydet ovat kerroksellisia.

Savolaisen tutkimuksen teoreettinen kehys on valtava. Edellä esiteltyjen näkökulmien lisäksi hän käsittelee muistanalyysin apuvälineitä tuodaan kulttuurisen muistitutkimuksen alueelta (*cultural memory studies* –tutkimus). Ke johdattanut Savolaisen vertaamaan niitä Bahtinin tulkintoihin genreistä. ”Monimutkaisena genrenä muistelukirjojen kokoelma vaan pikemminkin genrejen kollaasi”, toteaa Savolainen (s. 87).

Muistelun tavoitteet ja strategiat

 ittaen kertovat evakot ovat Savolaisen tulkinassa (Osa II) yksilöitä, joista jokaisella on oma erityinen evakkotietonsa ja kerrontastrategiansa. Savolainen jaottelee kerrontastrategiat kolmeen tyyppiin. *Totuus- ja historiallisuus* -strategiat viittaavat menneisyyttä etäisyyden takaa ja pyrkivät kuvaamaan sen mahdollisimman totuudenmukaisesti, etteivät vääristä. *Refleksiivinen kerrontastrategia* on otteeltaan subjektiivisempaa. Kirjoittajat eläytyvät, ovat avoimia ja löytävätkin strategiasta yhtymäkohdan yksilön merkitystä korostaviin psykososiaalisiin diskursseihin: kirjoittajat epsykoanalyttista sanastoa ja osaavat kirjoittaa pelottavista kokemuksista ja sotatraumoista osuvin sanankäänteillä. *kerrontastrategia* puolestaan hyödyntää fiktionaalisuuden retoriikkaa, mikä tarkoittaa, että tekstit ovat vivahteikkaita leikitteleviä. Tyypillistä myös on, että kertojat kirjoittavat menneisyyden preesensissä, mikä lähentää lukijaa muistokerronnan retoristen funktioiden, kuten murteen, menneisyyden preesensin ja lapseuden poetiikan käyttöön jollain dramatisoitumiseen (performatiivisuus).

Savolainen kuitenkin muistuttaa, että muistelukirjoituksissa eri kerrontastrategiat eivät ole toisiaan poissulkevia evakkomatkakirjoituksia luonnehtivia ominaispiirteitä. Hän rakentaa yhtymäkohdan Bahtin-piirin genreteoriaan, rajoittamalla ja rajoiltaan sumeina. Savolainen kuitenkin irrottautuu suoranaisestä bahtinilaisuudesta todetessaan muistelukerronnassa kerronnan strategiat eivät noin vain täytä Bahtinin genreteorian tunnusmerkkejä vaan pikemminkin *käytännöitä*. Kirjoittajien intentioita voi käytännössä lukea esimerkiksi saatekirjeistä, joissa he usein antavat suoraa

Muistelun materiaalisuus, kehollisuus ja sosiaalisuus

Tutkimuksen kolmas osa rakentuu muistin paikkojen ympärille. Muistin paikat ovat Savolaisen määrittelyssä eleellisiä materiaalisia, kehollisia ja kerronnallisia solmukohtia. Tarkempaan analyysiin Savolainen nostaa muun muassa nimenmetonymyminen yhteys menetettyyn kotipaikkaan ja aikaan. Myös nimeäminen on eräs muistin paikan ulottuvuus menneisyyden olemassaolosta, ja nimeäminen on kiinnittymistä ja muistelijan oman minuuden rakentamista. Ylianalyysissä, että lapsievakkojen muistelukirjoittaminen on korjaavaa, muokkaavaa ja hajottavaa toimintaa.

Myös matkan tekemiseen, ylijärjestyksen ja toiseuteen liittyvät keskustelut ovat antoisia – jopa niin, että rajanylitys ihmiselämän taitekohtien metaforina. On kiinnostavaa, että rituaaliteoriasta nousevat ilmaukset pyhiinvaelluksien liminaalisuudesta ovat Savolaisenkin analyysissä niin keskeisiä. Evakkomatka on jälleen kerran siirtymärituaali ir ja erilaisten tila-paikkojen kohtaamisineen. Erinomaisena löytönä pidän sitä, että aistien maailma on lapsievakoi Muistelukirjoituksissa toistuvat tuttuja makujen, tuoksujen ja kokonaisten aikakausien kuvaukset. Toisaalta tekeminen niistä pelon kyllästämiä, surullisia ja traagisia todistuskertomuksia lapsista toisen maailmansodan uhreina

Yhteenveto

Lasten kokeman evakkouden, pelon, vierauden ja toiseuden kokemukset ovat teema, josta tutkimusta on toistai Savolainen kirjoittaakin tutkimuksensa lopussa, että ”viime vuosikymmeniin asti evakkomatkaa ja Karjalan mene niiden tutkimus on painottunut aikuisten näkökulmaan” (s. 322). Siksi Savolaisen tutkimusta voi pitää tärkeänä tutkimuksessa että uuden sotahistorian ja ylijärjätisen muuttoliikkeen tutkimuksessa. Ennen kaikkea tutkimus tuo ideologiaa: keskiössä ovat tavallisten ihmisten, unohdettujen ja vaiettujen omat menneisyyden tulkinnat.

Jufojen ja tehokkuuden aikakaudella on ilo lukea kunnolla tehtyä ja raportoitua humanistista perustutkimusta. E se paneutuu lapsievakkojen *kirjoittaan kertomaan* muisteluun ja diasporan kokemuksen erityisyyteen teoreettiseen tutkimusta ei ole kirjoitettu, mutta tutkijayhteisölle se on erittäin painava puheenvuoro.

Fingerroos on etnologian professori ja akatemiaturkija Jyväskylän yliopistossa.

Facebook

Twitter

Google+

Posted in [Elore 1/2015](#), [Kirja-arviot](#) on [5.6.2015](#).

← PÄÄOSASSA TANSSIJAT KOKEMUKSINEEN

Elore (ISSN 1456–3010) on tietävästi Suomen vanhin vapaan saatavuuden verkkolehti. Elore julkaisee Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry.

Logo: Jokke Saharinen

Taitto: Petja Kauppi, Tekstihuoltamo

Kielentarkastus (engl.): Tiina Mällo

Eloren sivuston kopioiminen on kielletty ilman päätoimittajan ja Kansantietouden Tutkijain Seuran lupaa.

Viitattaessa julkaisun teksteihin lähteenä mainitaan Elore ja viittaus tehdään artikkelin URL-osoitteeseen.

Tätä julkaisua saa tulostaa ja valokopioida muuhun kuin yksityiseen käyttöön edellyttäen, että teoksen käytöstä vastaavalla organisaatiolla on voimassa valokopiointisopimus tekijänoikeusjärjestö Kopioston kanssa.

PROUDLY POWERED BY WORDPRESS · THEME: SUITS BY THEME WEAVER